

Душан ТОМОВСКИ

ФОНОЛОГИЗАЦИЈАТА НА НЕКОИ АЛАФОНИ ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК

(Дијахроничка анализа)

I

Поради преминот на и. -е. *ō* во герм. *ā*, и. -е. *ā*, во герм. *ō* и. -е. *oi*, во герм. *ai*, и. -е. *ou* во герм. *au*, прагерманскиот вокален систем, наследен од индо-европскиот можел да има ваков изглед:

кратки вокали: *i, e, a, u*

долги вокали: *ī, ē, ō, ū*

дифтонзи: *ai, au, eu*

Освен овие вокали во прагерманскиот постои уште и вокалот $\bar{e}^2$ од несигурно потекло, кој во старо-високо-германски се дифтонгира во *ia*.

Старо-високо-германскиот го презема овој прагермански вокален систем во нешто изменет вид. Промените се однесуваат на долгите вокали и дифтонзите:

герм. $\bar{e}$ > ст. -в. -г. $\bar{a}$: гот. *mana-sēp*: ст. -в. -г. *sāt*

герм. $\bar{o}$ > ст. -в. -г. *uo*: гот. *brōþar*: ст. -в. -н- *bruoder*

герм. *au* > ст. -в. -г. *ou*: гот. *aukan*: ст. -в. -н- *ouhhan*

герм. *ai* > ст. -в. -г. *ei*: гот. *stains*: ст. -в. -г. *stein*

герм. *eu* > ст. -в. -г. *iū* одн. *eo* > *io*: герм. **leuhtjan*: ст. -в. -г. *liuhtan* одн. **leuhtaz*: ст. -в. -г. *lioht*

Овде треба да се наведе во ст. -в. -г. уште и рефлексот *ia* од герм. $\bar{e}_2$: ст. -англ. *hēr*: ст. -в. -г. *hiar*.

Според тоа старо-високо-германскиот од индо-европскиот одн. прагерманскиот директно ги наследил овие вокали:

кратки: *i, e, a, u*

долги: *ī, ā, ū*

дифтонзи: *ei, ou, uo, iū. eo > io, ia*

Меѓутоа, старо-високо-германскиот вокален систем изгледа вака:

кратки вокали: *i, e, ē, a, o, u*
 долги вокали: *ī, ē, ā, ō, ū*
 дифтонзи: *ei, oi, uo, iu, io, ia*

Споредувајќи ги овие два система се гледа дека ст. -в. -г. има вокали што не се наследени од индо-европскиот. Тоа се: од кратките *e* (во понатамошниот текст *ē* е вокал добиен од и. -е. *e*) и *o*, а од долгите *ē* и *ō*.

Потеклото на овие нови вокали во ст. -в. -г. не е тешко да се утврди: *e* е добиен со и-умлаут од *a*: лат. *lang: lengiro*, а *o* со гутурален умлаут од *y*: и. -е. *iug-om* (лат. *jugum*), герм. **juk-a(m)*, гот. *juk*, ст. -в. -г. *joh* или: и. -е. *gh̄tom*, герм. *gulpa-* (и. -е. *ǰ >* герм. *ul*), гот. *gulþ*, ст. -в. -г. *gold*, но и *guldin*; *ē* е добиено со монофтонгизација на дифтонгот *ei* пред консонантите *r, h, w*: гот. *saiwala*: ст. -в. -г. *sēla*; *ō* е добиено со монофтонгизација на *oi* пред *h* и сите дентали: гот. *raufs*: ст. -в. -г. *rōt*.

Со оглед на тоа дека овие нови вокали во ст. -в. -н. се фонетски условени (и-умлаут за *e*; а-умлаут за *o*; одредени консонанти за *ē* и *ō*), прашањето што овде се поставува е: дали се ова нови фонемии или се работи за алафони во комплементарна дистрибуција?

Ако новите вокали ги третираме како алафони од стари фонемии, тогаш проблемот мораме вака да го поставиме:

Фонемот [а, е] се манифестира со алафонот *a* во сите позиции, освен ако во следниот слог се наоѓа *i, j, ī* кога се јавува алафонот *e*.

Фонемот [и, о] се манифестира со *u* во сите позиции, освен кога во следниот слог се наоѓа *a*, во кој случај се јавува алафонот *o*.

Фонемот [ē ei] се манифестира со алафонот *ē* пред *r, h, w*, а со *ei* во останатите позиции.

Фонемот *o, oi* се манифестира со алафонот *ō* пред *h* и пред сите дентали, а со алафонот *oi* во сите други позиции.

Истиот проблем се поставува и за двојниот рефлекс на и. -е. и герм. дифтонг *ei* во ст. -в. -г.: *io* и *iu*, со оглед на тоа дека *iu* се јавува ако во следниот слог се наоѓа *i, j*, или *u*, а *io*, ако во следниот слог се наоѓа *e, a, o*. (Овде не се земени предвид дијалекталните разлики во ст. -в. -г.). Значи, и овде може да се тврди дека *iu, io* се два алафона на еден фонем, кои се наоѓаат во комплементарна дистрибуција. Така, имаме *beoton*, но *biutu*; *liogan*, но *liugu*.

Ако пак сакаме да докажеме дека се работи не за алафони туку за посебни фонемии, тогаш треба со минимални парови да се докаже дека тие се наоѓаат во опозиција. Ако успееме да ја покажеме таа опозиција, веднаш се поставува и прашањето на механизмот на фонологизацијата на овие алафони.

2.

Во старо-високо-германскиот постојат зборовите *wurt* (судбина) и *wort* (збор), *ē* (порано), *ei* (јајце). Веќе овие примери јасно зборуваат дека *u*, *o*, *ē* и *ei* во старо-високо-германски биле посебни фонемии, бидејќи меѓусебно создавале опозиција.

Прашањето како се развивал механизмот на фонологизацијата на овие алафони може да се уочи токму на овие примери. Постарата форма од *ē* е *ēr* (гот. *airis*), односно форма во која уште постои причинителот на монофтонгизацијата на дифтонгот *ei* во *ē*, т. е. причинителот на алафонот *ē*, а тоа е консонантот *r*. *ē*-то можело да стане посебен фонем тогаш кога се изгубил причинителот на неговото создавање. Сè додека *r*-то постоело, *ē*-то можело да биде алафон на *ei* и да се изговара повеќе или помалку како дифтонг *ei* или како монофтонг *ē*, бидејќи *r*-то ја одржувало опозицијата. Меѓутоа, со губењето на крајното *r*, *ei* и *ē* стануваат посебни фонемии, зашто сега тие два гласа се наоѓаат во опозиција.

Слична појава може да се констатира и со вокалите *u* и *o*. Овие два гласа можеле да бидат алафони сè додека во зборовите биле присутни причинителите на комплементарната дистрибуција, имено додека во следниот слог постоело едно *a* кое го создало алафонот *o*, или едно *i* кое го зачувало првобитното *u*. Со други зборови *o* и *u* можеле да бидат алафони додека постоеле зборовите *wurdiz* и *wordan*¹⁾. Во овие два збора *o* и *u* биле алафони, бидејќи опозицијата се одржувала со наставките. Меѓутоа, со губењето на наставките, што е типично за западно-германските дијалекти, одржувањето на опозицијата се пренесува на поранешните алафони и тие стануваат фонемии. Фонологизацијата на алафонот *o*, секако била олеснета со фактот, што во дадениот вокален систем немало *ō*, а постоело *ō*, што можело да влијае за создавање на паралелизам во вокалниот систем²⁾.

3.

Фонологизацијата на алафоните *io* и *iu* се врши малку поинаку. Имено, освен губењето на причинителот на комплементарната дистрибуција на алафоните, за фонологизирањето на овие алафони помага и фактот што тие се слеваат со веќе постојните фонемии во старо-високо-германскиот вокален систем, спротивно на *o* и *ē*, кои се сосем нови фонемии. Тоа се случува во еден подоцнежен период, во средно-високо-германскиот, меѓутоа, во суштината ништо не се менува. Во средно-високо-германскиот крајните вокали преоѓаат во *e* и со тоа исчезнува причинителот на комплементарната дистрибуција на алафоните *iu*, и *io*. Истовремено дифтонгот *io*, преоѓа во *ie*. Меѓутоа, дифтонгот

¹⁾ W. G. Moulton: Zur Geschichte des deutschen Vokalsystems, стр. 8, во Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur.

²⁾ Сравнительная грамматика германских языков, II, стр. 113

ie во ср. -в. -г. се добива и од ст. -в. -г. дифтонг *ia*, кој потекнува од германското *ē₂*. Значи, во ср. -в. -г. доаѓа до слевање на два ст. -в. -г. дифтонга, *io* и *ia* во *ie*. Од друга страна ст. -в. -г. дифтонг *iu*, во ср. -в. -г. се монофтонгира во [y:] и се слева со ср. -в. -г. [y:] добиено со умлаут од *u* (*hūs — hiuser*, в. долу) и има ист развој со него. Во ст. -в. -г. може да се допушти дека во зборовите *liuhten* *lieht* се работи за алафони, слично како во *biogan*, *biugu*, во ср. -в. -г., меѓутоа имаме посебни фонемии: [y:] во *liuhten*, кој се потпира врз [y:] во *hiuser* и *ie* во *lieht* кој се потпира на *ie* во *hie�*. Кај глаголските парадигми по исчезнувањето на причинителот на комплементарната дистрибуција, со дејствувањето на аналогијата дошло унифицирање на системот, па имаме *biegen* и *biege*.

Фонологизацијата на *ō* и *ou* била уште побавна, бидејќи причинителите на комплементарната дистрибуција се стабилни, пред сè денталите, кои се причина за алафонот *ō*. Тргувајќи од ваков начин на гледање на работите имаме право да сметаме дека овие два гласа биле алафони во текот на целата старо-високо и средно-високо-германската епоха, бидејќи и во двете овие епохи *ō* и *ou*, се јавуваат во токму определени услови: *bōi* (пред дентал), но *frouwe*. Дури во ново-високо-германски доаѓа дн нивната фенологизација, кога рефлексот *au* од *ou* се слева со рефлексон *au* од *ū*: *frouwe — Frau*; *hūs — Haus*.

4.

Сега доаѓаме на прашањето за алафоните [a, e]. Меѓутоа, со оглед на тоа дека во ст. -в. -г. постои уште и *ē* од и. -е *e*, ќе го прошириме ова прашање и на односот на *e* спрема *ē*, а со оглед на примерите *gēban — gibit*, *ērda — irđin*, кои се слични со примерите **wurđiz — *wordan* и *biogan — biugu* и на односот на *ē* спрема *i*.

Примерот *gēban — gibit* укажува на можноста во гласовите *ē* и *i* да гледаме два алафони на еден фонем, слично како што тоа беше со *u* и *o*. Меѓутоа, на ваков заклучок му противречат партиципиите на I. аблаутен ред од јаките глаголи, кои гласат: *gi-smitan*, *gi-ritan* итн. Значи, освен комплементарната дистрибуција, која е очигледна во примерите *gēban — gibit*, во старо-високо-германски постојат и зборови како *fisc* (риба) и *ēzzan* (јаде), во кои *i* и *ē*, се самостојни фонемии, наследени од индо-европскиот³⁾. Дека тука се работи за посебни фонемии, а не за алафони уште појасно се гледа ако се споредат формите *ēzzan* (со *ē* од и. -е. потекло) и *gi-smitan* (со *i* исто така од и. -е. потекло, одн. нулта степен од и. -е. дифтонзи *oi*, *ei*), кои во следниот слог го имаат вокалот *a*. Краткото *i* во *gi-smitan* не минало во *ē* под дејството на *a*, бидејќи се потпираше на веќе постојниот фонем *i*. Фактот што *ē* преоѓа во *i* под дејството на *i* зборува не за тоа дека се работи за два алафона, туку само за тоа дека умлаутното дејство на вокалите од преден ред е посилено во

³⁾ Поинаку Науман. Naumann: Althochdeutsche Grammatik, стр. 19—20.

ст. -в. -г. отколку на оние од заден ред. Впрочем, *ě* може да остане и тогаш кога во следниот слог се наоѓа *i*, како што е тоа случај во примерите *wēlih*, *lēdih*, што зборува за тоа дека *ě*, како фонем наследен од и. -е. можел да биде и стабилен, одн. да не погледне на дејството на умлаутог.

Прашањето на односот меѓу *e* и *ě* се состои во тоа дали се тоа алафони или фонем. Споредувајќи ги формите *gēban* — *gibit* и *faran* — *ferit*, може да се помисли дека и тука се работи за комплементарно дистрибуирање на *ě* и *e* и тоа *ě* пред *a*, и *e* пред *i*. Но, овде лесно може да се одговори дека во ст. -в. -г. *ě* и *e* се посебни фонем, бидејќи, прво, тие се наоѓаат во опозиција, како што покажуваат ср. -в. -г. примери *wēgen* (тежест) и *wegen* > *wagjen* (се движи)+, второ, горенаведените примери *wēlih* и *lēdig* покажуваат дека *ě* може да се најде и пред *i*, и трето, *ě* и *e* имаат и граматичка функција: *gēbet* (императив) и *ferit* (3. лице презент), што станува од особено значење во ср. -в. -г. кога ненагласените вокали преоѓаат во *e*.

Од примерите *lang* — *lengiro*, *lamb* — *lembiro* и *faran* — *ferit* јасно се гледа дека во ст. -в. -г. *a* и *e* се наоѓаат во комплементарна дистрибуција: *a* пред *a* и *e* пред *i*, одн. дека се работи за алафони. Фонологизацијата на овие алафони не одела по ист пат како кај *u* и *o* бидејќи наведените примери покажуваат дека причинителот на алафоните, т.е. следниот слог, никогаш не исчезнал, дури ни тогаш, кога наставките *-iro* и *-it* во ср. -в. -г. минале во *-er* и *-et*, зашто *e* во неакцентираниот слог, без оглед на неговиот изговор е значитно повисоко од *a*. Дури, чувањето на наставките кај овие граматички категории — градење на множина кај некои именки, градење на компаратив кај придавките и градење на 2. и 3. лице на презентот кај јаките глаголи — ја прави појавата на новиот вокал *e* редундантна. Поради сето тоа имаме причина да сметаме дека *a* и *e* во ст. -в. -г. период останале алафони, кои поради звуковната оддалеченост се бележеле со посебни знаци.

5.

Средно-високо-германскиот ги наследил од старо-високо-германскиот следниве вокали:

кратки: *i*, *e*, *ě*, *a*, *o*, *u*

долги: *ī*, *ē*, *ā*, *ō*, *ū*

дифтонзи: *ei*, *ie*, *ou*, *uo*,

значи 15. Меѓутоа, ср. -в. -г. вокален систем ги има следниве вокали:

кратки: *i*, *e*, *ě*, *ä*, *a*, *ü*, *ö*, *o*, *u*

долги: *ī*, *ē*, *æ*, *ā*, *ō*, *ū*, *ö*, *ū*

дифтонзи: *ei*, *ie*, *ou*, *uo*, *öu*, *üe*,

односно 23 вокали.

⁴J Fourquet: The Two e's of Middle High German: a Diachronic Phonemic Approach, стр. 122.

Како дошло до зголемувањето на бројот на вокалите?

Од фонетска гледна точка дејствувањето на *i* врз претходниот слог во ст.-в.-г. не се ограничувало само врз *a*. Од ова дејствување не можеле да останат слободни ни останатите задни вокали. Тоа значи дека и вокалите *u, o, a, u, o, a, ou, io* веќе во ст.-в.-г. се појавувале со алафоните [u, ü], [o, ö], [a, ä], [u, ü], [ō, œ], [a, æ], [ou, öu], [uo, üe], меѓутоа дури во ср.-в.-г. добиле графичко обележје. На пр. *sun* — пл. *sumi* (ст.-в.-г. *sumi*) *hūs* — пл. *hiuser* (ст.-в.-г. *hūsir*), *hæher* (ст.-в.-г. *hōhir*) итн.

Во средно-високо-германскиот краткото *a* бидува уште еднаш умлаутирано. Резултатот на овие два умлаута, на ст.-в.-г. (или стариот) и ср.-в.-г. (младиот или секундарниот) се, судејќи по графичката, два различна фонема *e* и *ä*.

Прашањето што овде се поставува е: со оглед на тоа дека овде се работи за два вокала кои имаат исто потекло (умлаут), но настануваат во две различни епохи, и со оглед на тоа дека имаат исти горенаведени функции дали се тоа два различни фонема или се алафони на еден ист фонем? За да одговориме на ова прашање треба да се види во кои услови се јавува ср.-в.-г. *ä*. Овој глас се јавува како резултат на умлаут на *a* пред консонантските групи *ht, ft, lt*, пред кои во ст.-в.-г. краткото *a* не можело да биде умлаутирано. Така имаме:

ст.-в.-г.: *gast- gesti, lang — lengiro, faru — ferit*, но: *maht — mähti, a't aitiro, haltu haltit*.

ср.-в.-г. *gast — geste, lang — lenger, vare — vert*, но: *maht mähte, alt — älter, halte — hält*.

Од овие примери се гледа дека *e* во *geste, lenger, vert* и *ä* во *mähte, älter, hält* во ср.-в.-г. имале иста граматичка функција па можеле да стојат во комплементарна дистрибуција и тоа *ä* пред одредени консонантски групи, а *e* во сите останати позиции. Дури новогерманскиот правопис ја отстрани ортографската разлика на овие два алафона.

Што се однесува до фонологизацијата на останатите умлаутирани алафони во ср.-в.-г., таа можела да се изврши во време кога формите со умлаутираните алафони почнале да градат опозиции со формите во кои алафоните не биле умлаутирани, значи кога се појавиле минималните парови: *Tochter — Töchter, mochte — möchte, Mutter — Mütter*. Слевањето на *e* и *ä* во еден фонем имало за последица да се содаде опозиција спрема *a* во слични граматички категории како горе: *Vater — Väter, hatte — hätte* итн.

6.

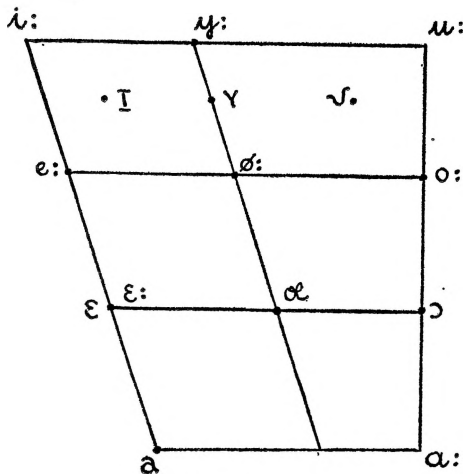
Преминувајќи од средно-високо-германски во ново-високо-германски, вокалниот систем уште еднаш се промени, овојпат според нови критериуми, пред сè според тоа дали вокалот се наоѓал во отворен или затворен слог. Во ср.-в.-г. долгите и кратките вокали можеле да стојат во сите позиции независно од карактерот на слогот, а единствено зависно од потеклото на вокалот. Така во *gap*, *a*-то било кратко, бидејќи потекнува од и.-е. кратко *o*, иако се наоѓа во отворен слог. Од друга страна *o* во *hōrchen* е долго бидејќи потекнува од и.-е. дифтонг *ou* (гр. α - $\kappa\omicron\upsilon\omega\nu$ — слушам), иако слогот е затворен. Во современиот германски јазик имаме *gab* [ga:p] (*a* е долго бидејќи се наоѓа во отворен слог) и *hорchen* [hɔrçən] (*o* е кратко бидејќи се наоѓа во затворен слог). Ср.-в.-г. фонеме [ē] и [e, ā] во ново-високогермански стануваат фонеме [e] или [ē:] во зависност од тоа, како што рековме горе, дали се наоѓале во отворен или затворен слог. Ср.-в.-г. *nēmen* во н.-в.-г. станува *nehmen* [ne:mən], ср.-в.-г. *edel* од ст.-в.-н. *edili* (*e* е и-умлаут од *a* сп. ст.-в.-г. *adal*), во н.-в.-г. станува *edel* [e:dəl], ст.-в.-г. *fravali*, ср.-в.-г. *frävale* (*ä* е секундарен умлаут од *i* во третиот слог), во н.-в.-г. станува *Frevel* [frē:fəl].

Меѓутоа истите вокали може да останат и кратки односно доколку се најдат во затворен слог. Така, ст.-в.-г. *ëzzen*, ср.-в.-г. *ëzzen*, н.-в.-г. *essen* [ɛsən]; ст.-в.-г. *gesti*, ср.-в.-г. *geste*, н.-в.-г. *Gäste* [gɛstɛ]; ст.-в.-г. *altiro*, ср.-в.-г. *älter*, н.-в.-г. *älter* [eltɛ].

Според истите критериуми може и ср.-в.-г. вокали *ē* и *æ* да станат и кратки: ср.-в.-г. *hërre*, н.-в.-н. *Herr* [her]; ср.-в.-н. *bræhte*, н.-в.-г. *brächte* [brɛhtɛ]; или тие може да останат и долги: ср.-в.-г. *sēle*, н.-в.-г. *Seele* [ze:lə]; ср.-в.-г. *bequæme* н.-в.-г. *bequem* [bɛkvē:m].

Слични процеси се одиграле и со другите ср.-в.-г. вокали. Така, ново-високогерманскиот вокален систем се состои од кратки и долги вокали прикажани во шемата 1.

Од шемата се гледа дека кратките и долгите вокали се наоѓаат во опозиција на два нивоа: во квалитет и во квантитет. Општото правило гласи дека долгите вокали се позатворени од кратките. На пр. *Miete* [mi:tə] — *Mitte* [mitə]; *fehlen* [fē:lən] — *fallen* [fələn]; *fühlen* [fy:lən] — *füllen* [fylən], итн. Значи во фонолошкиот систем на германските вокали постои паралелизам меѓу кратките и долгите вокали.

Шема бр. 1

Меѓутоа, овој паралелизам е нарушен со постоењето на едно долго и отворено *e* одн. [ɛ:], за кое В. Г. Молтон вели „das keine Geschichte im gewöhnlichen Sinne des Wortes hat, sondern lediglich ein papiernes, oft prekäres, aber immerhin brauchbares Dasein fristet“⁵.

Овој глас сепак не е сосем без „историја“. Еве неколку примери од кои се гледа дека тој е наследен од ст.-в.-г.

Н.-в.-г. *Märchen* [mɛ:rçən], ср.-в.-г. *mære*, *mærelin* од ст.-в.-г. *māri*. Слично: *säen*, [zɛ:ən] ср.-в.-г. *sæjen*, ст.-в.-г. *sājen*; *māhen*, [mɛ:ən] ср.-в.-г. *mæjen*, ст.-в.-г. *mājen*. Итн. Фактот дека во ст.-в.-г. покрај формите *sājen*, *mājen* напоредно постојат и формите *sāen*, *māen* укажува на тоа дека веќе во ст.-в.-г. постоел алафонот æ. Понатамошни примери на етимолошко [ɛ:] се *gābe* [gɛ.bə] ср.-в.-г. *gæbe*, ст.-в.-г. *gābi*; *wāre* [vɛ:rə], ср.:в.-г. *wære*, ст.-в.-г. *wāri*, итн.

Во голем број случаи во н.-в.-г. настанало со продолжување на вокалот во отворен слог: ср.-в.-г. *tal*, пл. *tāler*, н.-в.-г. *Tāler* [tɛ:le]. Од слично потекло е [ɛ:] во зборовите *Räder*, *Gräber*, итн.

Во исвесен број случаи [ɛ:] настанало благодарейќи на употребата на графичката *ä* наместо ср.-в.-г. *ē* и *e* во отворен слог: *gebörn gebären*, *bēr Bär*, *erwēgen erwägen*, *jēten jäten*, итн. Или: ср.-в.-г. *weln* (ст.-в.-г. *wellen*, гот. *waljan*), н.-в.-г. *wählen*. Спореди: н.-в.-г. *legen* [le:g n], ср.-в.-г. *legen*, гот. *lagjan*. И во двата случаи се работи за едно *e* добиено со и-умлаут. меѓутоа, графичката беше меродавна што во н.-в.-г. еднаш се јавува фомот [ɛ:], а другпат [e:]

Фонемот [ɛ:] во н.-в.-г. не е значи без историја. Тој се наоѓа во опозиција со своите соседни фонемии [e:] и [ɛ]. На пр. *Ehre* [ɛ:rə] — *Ähre* [ɛ:rə]; *(ich) wehre* [ve:rə] — *(ich) wāre* [vɛ:rə]. Или: *Tāler* [tɛ:le] — *Teller* [tele].

Но, ако по секоја цена се сака да се бара прекерност на овој фонем, тогаш таа се наоѓа во фактот што тој гради опозиција спрема [e:] и [ɛ] само на едно ниво: во квалитет (спрема [e:]) и во квантитет (спрема [ɛ]), а не на два како останатите фонемии.

Dušan TOMOVSKI

PHONOLOGY OF SOME ALOPHONES IN THE GERMAN LANGUAGE

S u m m a r y

By using minimal pairs the author tries to explain the existence of certain phonemes in Old High German which weren't inherited from

⁵) W. G. Moulton. op. c. стр. 35.

Indo-European by phonetic development. An attempt has been made to explain the mechanism of the phonologization of the alaphones. The phonemes which are in question are, in OHG: *o, e, ð, ē, iu, io*; and in MHG: *ä, ü, ö, æ, α, ii, öu iie*. Some of the results achieved by W. G. Moulton and J. Fourquet in the field of this problem have been utilized.

ЛИТЕРАТУРА

William G. Moulton: Zur Geschichte des deutschen Vokalsystems, во „Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur“, 83, Tübingen, 1961, стр. 1—35

Сравнителна граматика германских јазиков, II. Фонологија. Во редакција на М. М. Гухман. В. М. Жирмунский, Е. А. Макаев и В. Х. Јарцева, Москва, 1962

Hans Naumann: Althochdeutsche Gramatik, Sammlung Göschen, Berlin — Leipzig, 1923.

J. Fourquet: The two e's of Middle High German: A Diachronic Phonemic Approach, во „Word“, New York, 1952, 8, Nr. 2, стр. 122—135.